

СВЕТЛАНА ЯНЧЕВА:

В ДВИЖЕНИЕ МИ ХРУМВАТ МНОГО НЕЩА

ИНТЕРВЮ НА АНИ ВАСЕВА

Ани Васева: Срещали сте се с едни от най-големите режисьори на съвременния български театър. Какво влияние оказаха те върху вас, как вижда те начина им на работа с актьора?

Светлана Янчева: Хората, за които мога да кажа, че са ме формирали по определен начин и са създали вкуса ми към театъра, изградили са отношението ми към това, с което се занимавам, са преди всичко Иван [Добчев] и Грети [Маргарита Младенова]. С тях работих от осемдесет и девета година, от основаването на „Сфумато“, където имах честта да бъда поканена. Те двамата успяха да създадат у мен и у цялата трупа, с която започнахме, специално отношение към театъра, към това, което изповядвахме. Това се вижда и в най-добрите ни спектакли.

Това, което отличава Иван и Грети от другите режисьори, е, че много добре умеят да работят с актьора. Могат да го обърнат с хастара навън, безпощадни са. И смисълът не е в това колко добре ще се направи ролята; всъщност се занимавахме с големи теми, което правеше всичко много едро и значимо.

Например работата ни с Грети върху „Чайка“ беше много дълъг, около шестмесечен процес, по време на който правихме много сериозни експерименти. Тя покани известния психиа-

Светлана Янчева

Светлана Янчева (Софи) в „Спи с мен“ по Х. Курейши, реж. Б. Харалампиева, МГТ „Зад канала“, 2006/07

Фотограф Иво Хаджимидев

тър Николай Михайлов, който направи дълбок анализ на пиесата от своя, професионална гледна точка. След това започнахме репетиции, насочени към психофизиката, специално се занимавахме с усещанията... Инсценирахме нещо като процес срещу Аркадина и разследване на смъртта на Константин. Заминахме всички до едно езеро край Харманли и репетирахме в

истинската среда. Всеки имаше тотално усещане, че е този човек, че това е самата, истинската среда. Беше страхотно преживяване за всички ни.

Ани Васева: Все пак между Маргарита Младенова и Иван Добчев вероятно има и разлика, специфики, които ги отличават?

Светлана Янчева: Маргарита е поаналитична. Мислиш си в началото, че понеже е жена по някакъв начин с нея се работи по-лесно, но не е така. Иван е изключително мощен и е заразителен. Има природна стихия в него, която страхотно те задейства. Той може да направи чудеса с актьора, да го доведе до катарзис.

Все по-рядко работим заедно, за съжаление. С Маргарита правихме „Пост скриптум“ – по „Чайка“, какво се случва в имението след смъртта на Константин. Всички ние имахме правото на избор от всички текстове на Чехов – кой каквото му е най-близко. След това започнахме програмата по Достоевски. Беше тежко и трудно. Дълбаеш навътре...

Не съм работила с много режисьори. Всъщност беше дълъг периодът, в който бях само с Иван и Грети и слава богу. Това ме отделяше от други неща, запазваше професията така, както я разбирам. Това е друго ниво, друга летва. Имах късмет... но по някакъв начин това е и лошо, защото когато отидеш в друг театър, появяват се проблеми – попадаш на една съвсем друга драматургия и се чувстваш ужасно... не знаех какво да правя – свикнала съм на други изисквания и това ми се струва евтино, несериозно. Трудно ми беше.

С кои други режисьори съм работила... с Явор Гърдев – той е много различен, въпреки че е техничен ученик. Изискванията му, естествено, са високи, той е ученик на Иван. Има значение това, че се е занимавал с философия. По време на репетициите препраща нещата много надалече в тази посока. Рефлексът му е друг, живее с неустойчив ритъм. И спектаклите му са такива. Много хора не харесват това, гразни ги, смятат, че той е формален, но аз не мисля така. Явор работи не толкова с актьора, както Иван и Грети дълбаят, но умее много добре да създаде среда за актьора. Иван е агресивен, докато Явор не е агресивен към теб, повече ти се доверява. В процеса на работата, в самите разговори, чрез натрупване, запалва актьорите. По този въпрос не мога да кажа, че едното е по-добро от другото като начин на работа. Понякога агресивността ме стъписва, понякога обратното – имам нужда някой да ме срита, за да се задействам, а друг път се чудя какво гледа този режисьор там, долу, какво чака... Гледах „Марат-Сад“ на Явор Гърдев (варненското представление, гостуваше в Народния театър). Изключително много ми хареса. В пресата после излязоха какви ли не глупости – коментираше се като порно, но това беше елементарно и жълто, а никъде не прочетох нещо сериозно за този спектакъл. За мен това беше изключително преживяване. При Явор има култура на общуване, вкус, които са много важни – българският театър е пълен с безвкусици.

Друг интересен човек, с когото съм работила, е Мариус [Куркински]. Кога

Фотограф Симон Варсано

Светлана Янчева (Турвел) и Владимир Пенев (Валмон) в „Квартет“ по Х. Мюлер и др., реж. Я. Гърдев, ТР „Сфумато“, 1998/99

то в началото той каза, че ще прави „Големанов“, се хванах за главата – тази овехтяла пиеса, какво ще направя от нея! Но се получи нещо много интересно.

Гледала съм моноспектаклите му. Няма друг човек, който да събере в една зала петстотин души и да не ги остави да мръднат. Деспотичен е като режисьор, което не е лошо, има изключително чувство за хумор и страховотна интуиция.

Ани Васева: Как се получи този неочакван, странно изопачен образ на Шефката от „Големанов“?

Светлана Янчева: Мариус гържеше това да е сериозна и тежка сцена, гемонична едва ли не. После се появи този гротесков обрaт. Той искаше като казвам нещо да забивам гумите като с пирони. Трябваше да се получи висш манипулатор. Искаше да гради-

рам сериозното и неусетно да се стигне до това изплезване накрая, до гротеската.

Със Сашо Морфов съм работила „Сън в лятна нощ“. При него съм се изумявала как от целия хаос, който цари по време на репетициите, може да се получи един моничен спектакъл – има изключителен талант и мощно театрално въображение. Неговите спектакли, особено „Хъшове“, имат душа.

Не бях работила с Лили Абаджиева, но ето сега започнахме „В полите на Витоша“. Темата Яворов е много лична, важна. Това си говорихме, тези важни събития са се случили точно по това време на годината – тия дни от рождението на Лора се навършват сто и двайсет години – усещаш се неудобно, че се ровиш, където не трябва. Четем много и всичко писано от Яворов, всичко за тях – версици около

самоубийството. Всичко, което вършим на сцената, има този знак – на нещата, които сме натрупали. Така всичко се нагнетява и става абстрактно, средставата са небуквални. Започнахме с безкрайни етюди по ситуации, по теми – беше приятно, леко, забавлявахме се. Когато работехме сцената на смъртта на Мила, всеки можеше да си избере стихотворение на Яворов или някое от писмата. Това все повече ни вълнуваше, никои не остана безразличен, не можехме дори да четем от вълнение. Лули зададе този тон на репетициите. Имахме свободата да се забавляваме, но и беше нужно да приемаме сериозно това, което правим.

Ани Васева: Имате много силни роли в киното, как виждате разликата между актьора в театъра и в киното?

Светлана Янчева: Все повече се смива разликата между кино и театър, и като средства даже, така мисля. Неслучайно те започват и да се смесват. Основната разлика все пак е, че театърът се случва на живо – тази вечер между 19.00 и 22.00 – и това представление е единствено по рода си. Отсъства режисьорът, актьорът е сам, държи всичко в ръцете си. В театъра всичко зависи от теб, докато в киното – изиграваш, заснемат го и оттам нататък нищо не зависи от теб. Следват монтаж, работата на режисьора и т. н. Мисля, че разликата не е между кино и театър, а по-скоро в стилистиката. Чувала съм как в театъра се работело по-на едро, а в киното – по-на гребно, по-минималистично. Това са глупости. Джак Никълсън играе театрално във всичките си филми, та се къса...

Ани Васева: Как се зареждате творчески? Как се подготвяте за ролята си?

Светлана Янчева: Нямам изградена система. Влезе ли ми в главата нещо, което ме занимава, то ми е като фон през целия ден, каквото и да върша. Има неща, които много ми помагат. Музиката ми отключва разни неща. Някое парче ми прилича на това – пускам си го непрекъснато, представям си разни неща. Сецам се, че отнякъде мога да взема нещо – гледам картини, чета неща, които асоциативно ми напомнят. И това, което всеки актьор го има – гледа воайорски нещата около себе си и си казва „Ако го направя в театъра или киното – не, не може да се измисли така, а ето в живота се случват толкова абсурдни неща, но толкова верни и единствено възможни“.

Тичането много ми помага, най-лесно достъпният спорт, и когато не ме боли коляното, тичам. В движение ми хрумват много неща.

Много често сънувам. Ако си настроя цялото същество и психика, мога да си наложа да сънувам или да си довърша сън. Най-често това е абстрактен сън, който се свързва с това, което ме интересува. Една такава случка имам преди много години с „Играем Петрушевска“, с монолога ми „През полето“. Трябваше да го кажа през почивката след първата част. Репетирахме и Грети все казваше: „Кога ще го направиш най-после?“, а аз съм се запънала, не мога да видя образа на този текст, на какво ми прилича това цялото. Една вечер си легнах да спя страшно уморена. Самата пиеса е за златната сватба на двамата герои, събрали са се приятели... така започна и сънят ми – страховтна сватба, зеле-

ни поляни, лимузина, дълга като влак, нещо бяло отпреди на капака, приближавам се – кукла и в ръцете държи червени обувки – аз репетирах с червени обувки! Разбрах, че това е образът на целия монолог. Така направих – говорих го с червени обувки в ръка. Когато работехме с Маргарита, тя често споменаваше Брьогел. Има една картина „Детски игри“: отдалече хората приличат на деца, а отблизо са старчета – всеки причинява на някого нещо лошо. Има една саката жена – ръцете ѝ са обути в налъми и така ходи. Говорихме си с Таня Шахова, тя беше Урсула, че си я представяме така – като каква вида. Като дете съм виждала в Бургас (аз съм от Бургас) една такава баба, с пречупен таз. Тази баба скачаше с ръце в налъмите като жаба и по този начин слизаше по стълбите.

Има и друг начин на зареждане – има хора, с които обичам да работя: с Жожу [Жорета Николова] и с Владо Пенев. Това вече е страхотно удоволствие, допълваме се, измисляме какво ли не, провокираме се.

Ани Васева: Какво четете – предпочитания, конкретни автори, книги?

Светлана Янчева: Имам периоди, в които не чета. Не мога да отворя една страница. Но иначе чета много, различни неща. Емил Чоран в последно време. Обичам Бродски, Набоков, Камю. Руска литература. Интересни са ми античните текстове като „Илиада“.

Като говорим за литература, изникна ми спомен с Радичков – докато работихме по „Луда трева“ (в „Сфумато“), той много често беше при нас, радваше ни се. После изграхме спектакъла на някакъв негов юбилей – помня го на първия ред, беше се смалил, но с толкова сияещо лице! Мои приятели, чужденци, които са го чели в превод,

Фотограф Симон Варсано

Светлана Янчева (Хохлакова) и Маргарита Гошева (Лиза) в „Долината на смъртната сянка: „Альоша“ по Ф. М. Достоевски, реж. М. Младенова, МГТ „Зад канала“, 2003/04

бяха напълно потресени, сравняват го с Маркес.

Занимава ми се със стих. Стихът е малко като чуждите езици, нещо особено. Много е трудно да се работи със стих. Имаш строги ограничения, което, от друга страна, ти дава свобода за други неща. Изисква друг вид присъствие на сцената.

Ани Васева: Тип драматургия или, ако предпочитате – отделни заглавия, в които се чувствате добре...

Светлана Янчева: Чехов за мен е номер едно. Започнах да играя Чехов – „Вуйчо Ваньо“, „Три сестри“, „Чайка“ два пъти. Няма друга драматургия, в която актьорът може наистина да се удави много лесно или направо да поле-

ми. Достоевски е автор, който много ме провокира за театър, събужда ми въображението. Едно време в „Сфумато“ правехме експерименти върху „Сто години самота“. Като четеш такава литература, в нея има толкова внушения, толкова е образна и си мислиш, че става за театър, че ще се получи нещо изключително, но не е така. Има книги, когато посегнеш към тях, виждаш, че е най-добре да бъдат четени. При Маркес имаше такова нещо – въздухът... жълти пеперуди – как е възможно този образ да намери театрален еквивалент? Персонажите там са мистериозни, нечовешки създания... Мисля, че не успяхме. Беше много интересно, но го спряхме. Имаше нещо, свързано с авторските права, но по-важното е, че се убедихме, че текстът се съпротивлява на театъра.

Руснаците са ми интересни. С Явор [Гърдев] работихме „Верона“ на Александър Шипенко, доколкото знам млад автор, живее в Берлин; беше предизвикателство. Много обичам Ибсен. Никога не съм работила Ибсен, както и Стриндберг, но ми предстои, с нетърпение очаквам „Мъртвешки танц“ в „Сфумато“.

Когато чета нещо хубаво, това също ме възбужда и ми се струва, че би излязло интересно представление по някакъв текстове. Преди госта години Таня Шахова беше направила едно представление по Марина Цветаева. Тогава ми се обади Жорета и ми каза, че има в книгата на Марина Цветаева една повест „Сонечка“. Наистина беше много хубава, захванахме се да работим по нея, но не успяхме никого да запалим да се присъедини. Не се получи.

Бекет изключително много ми харесва. Иван Станев е режисьор, с когото винаги съм си мечтала да рабо-

тя, но за съжаление това не се случи. Участвах в един уъркшоп, който той водеше в Бон през 89-а или 90-а година. Бяхме десетина души, процесът беше много интересен. Това е единственият случай, в който съм произнесла едно изречение от Бекет.

От класиката за мен, разбира се, на първо място е Шекспир.

Ани Васева: Кои явления в театъра (не само български) ви интригуват, провокират?

Светлана Янчева: Не съм гледала много театър по света. Едно от последните неща, което мога да спомена в тази посока, е „Дозвил“ – много театрален филм, изключително ме впечатли като тенденция. Пина Бауш съм гледала на касети. Сигурна съм, че е агски впечатляваща и много ме интересува, но за съжаление нямам впечатления на живо. В Париж гледах спектакъл на Мнушкин. Играха седем часа, знам, че е номер едно, но не ме впечатли. Иска ми се да гледам и руски театър, но за съжаление нямаме тази възможност – по фестивалите си изиграваме представлението и си тръгваме. Много съжелявам, в Хамбург играеха след нас една група физически театър „DV8“, но трябваше да замислим, не можах да ги видя.

За българския театър ми е трудно да говоря. Отделни неща – актьор или отделна сцена са изключителни, като бисер се открояват, отварят други светове. Но за цялостно представление не мога да говоря така. Била съм обсебвана от моноспектаклите на Мариус. Тази мисия, която той извършва, е много нужна. Нещо, което много дълго ме е държало, беше „Алхимия на скръбта“ на Иван Станев. Беше изключително представление. Жанет [Жанет Спасова] играеше монолог на

Андрей от „Три сестри“, а имам спомен за Жорета – нейната задача беше по снимка на Арто – целият текст да минава под знака на тази снимка, как – това е нейна вътрешна работа, а текстът беше есе на Йонеско. Докато правеше това, Жорета пред очите ни се състари и стана на сто и трийсет години. Беше изумително наистина. Гледах спектакъла на първото му представление в Ловеч. Отидохме там специално една група с Теди Москов, Руси Чанев и други. Удари ме като с парен чук, не можех да повярвам.

Все по-рядко се случва да ме обсеби нещо. Навремето беше „Животът е сън“ на Иван Добчев – няма такова нещо сега – гледала съм го четиринасет пъти.

Ани Васева: Бихте ли направили моноспектакъл и ако е така, в каква по-

сока на реализация си го представяте най-общо?

Светлана Янчева: За мен моноспектакълът е нещо много особено и не е представление и театрална изява – това не всеки може да го върши. То е от първо лице единствено число, независимо какъв текст си избрал за тази работа. За да бъде наистина моноспектакъл, трябва да имаш важен личен мотив да го направиш. Неслучайно споменах Мариус, това е разбирането ми за моноспектакъл. Мариус го беше казал много хубаво: да стоиш два часа на сцената и да отнемеш два часа от живота на хората, само ти – трябва да имаш много сериозна причина за това.

Трябва да си осенен. Аз лично не се чувствам готова за такова нещо и не знам дали въобще бих била.

Ноември 2006

Фотограф Иво Хаджимишев

Светлана Янчева (Аркадина) в „Чайка“ – А. П. Чехов, реж. Г. Стоев, МГТ „Зад канала“, 2004/05